

Københavns Universitet

Frankrig i Frontlinjen

Boisen, Jørn

Published in:
Udenrigs

Publication date:
2016

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Boisen, J. (2016). Frankrig i Frontlinjen. *Udenrigs*, 2015/3, 46-56.

Frankrig i frontlinjen

Af Jørn Boisen

I 2012 gik Francois Hollande til valg på, at han ville normalisere præsidentembedet. Det var hårdt tiltrængt efter Nicolas Sarkozys hysteriske regeringsstil, men bortset fra den mere afdæmpede præsident er der ikke meget, der har været normalt i Frankrig siden. På afgørende punkter synes Frankrig at være begyndt at mutere. Det er fanget i en økonomisk stagnation. Det politiske system er låst fast i et konfrontatorisk og ufrugtbart system, der er ude af stand til at reformere sig. Krisen symboliseres af den stadigt større tilslutning til Front National, der nu for alvor truer de regeringsbærende partier. Endelig er Frankrig ved skæbnens ironi blevet det land, som det i praksis påhviler at forsvare Europa mod konsekvenserne af den katastrofale Irak-krig, hvilket forstærker de interne spændinger mellem de muslimske franskmænd og de andre.

Frankrig synes at være kastet ud i en langvarig identitetskrise, der påvirker alle aspekter af det politiske liv og skaber en mur af mistillid mellem folket og dets ledere. Den franske befolkning har mar-

kant mindre tillid til fremtiden end andre lande i Europa. Selv når der korrigeres for alt (økonomi, sundhed, alder, job), vil en franskmænd være markant mere pessimistisk end sin engelske eller spanske nabo. Det underlige er imidlertid, at franskmændene generelt (over 70 pct.) er tilfredse på egne vegne. Det er som kollektivt, at tilliden til fremtiden er katastrofalt lav. 80 pct. af franskmændene ser med skepsis på deres nations fremtid.

Denne pessimisme er lige så dybtliggende, som den er svær at give en entydig forklaring på. Man kan dog fremhæve to faktorer, der er specifikke for Frankrig. En måling af tillid er et perceptionsindeks, og et perceptionsindeks er relativt. Dårligt stillede mennesker, som det går lidt bedre for, har tendens til at føle tillid, mens velstillede mennesker, som det går lidt dårligere for, har tendens til pessimisme. Den franske befolkning er i den sidste situation.

Man kan stadig sige, at landet på mange punkter stadig 'punches above its weight', men i forhold til gaullismens storhedstid i 1960'erne er der immervæk tale om et tab af magt, prestige og indfly-

Jørn Boisen, Ph.D er institutleder ved Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, Københavns Universitet. Han primære forskningsområder er bl.a. det tyvende århundredes franske litteratur, litteraturteori og filosofi; fransk idéhistorie samt fransk historie og samfund.

Hvis man ser på EU, er det ikke så længe siden, at det var hævet over enhver diskussion, at Frankrig sammen med Tyskland var både leder og motor i det europæiske samarbejde. Frankrig har tabt denne status i dag, hvor Tyskland på godt og ondt er blevet toneangivende.

delse, og det er noget, der konstant bliver italesat. Hvis man ser på EU, er det ikke så længe siden, at det var hævet over enhver diskussion, at Frankrig sammen med Tyskland var både leder og motor i det europæiske samarbejde. Frankrig har tabt denne status i dag, hvor Tyskland på godt og ondt er blevet toneangivende.

De mange euroskeptikere er måske ligeglade, men dette tab er symbolsk for noget andet og større: det oplevede tab af anseelse og indflydelse på den internationale scene og tabet af tro på sig selv. Allerede i det 19. århundrede satte den amerikanske psykolog William James vores selvværd på formel: selvværd = succes/ambitioner (selvværd er lig med succes divideret med ambition). Det er bemærkelsesværdigt, i hvor høj grad store og mellemstore magter (Rusland, Kina, Iran, Saudi Arabien) er besat af spørgsmålet om status, og Frankrig er ingen undtagelse. De høje ambitioner forklarer det lave selvværd.

Et andet forhold er, at den franske befolkning generelt anlægger en ekstremt skeptisk analyse af globaliseringen. Skønt mange store franske firmaer klarer sig glimrende internationalt, ser den franske middelklasse overvejende globaliseringen som en trussel mod erhvervede retigheder.

Det er symptomatisk, at antiglobaliseringsbevægelsen Attac er udsprunget af et fransk intellektuelt miljø omkring tidskriftet *Le monde diplomatique* i 1998 som en reaktion mod deregulerede finansmarkeder. Det er også karakteristisk, at den mest markante franske økonom, Thomas Piketty, er slået igennem inter-

nationalt med en analyse af en systemfejl i liberalismen (Thomas Piketty, *Kapitalen i det 21. århundrede*, Gyldendal, 2014):

1) at det meget bedre kan betale sig at være rig og doven end fattig og flittig og 2) at det er ved at udvikle sig til en trussel mod stabiliteten i det moderne samfund. Det er velkendt, at 1 pct. af klodens befolkning ejer 50 pct. af værdierne, og også i Frankrig stikker de meget rige af fra resten af samfundet: de 500 rigeste er i løbet af 2015 blevet 26 pct. rigere. Man kan mene, hvad man vil om Pikettys teser, men han sætter fingeren på et forhold, der ikke blot fornemmes, men som også kan konstateres objektivt i Europa og Nordamerika: Middelklassen er ved at komme under pres, og meget tyder på, at det kun bliver værre.

Hvor globaliseringsproblematikken i Danmark nærmest udelukkende knyttes til spørgsmålet om indvandring og islam, er analysen mere bredspektret i Frankrig, og den indbefatter altså også en kritik af tidens liberale ortodoksi.

Identitetskrise og legitimitetskrise

Præsident Hollande blev båret til magten på to forventninger hos vælgerne: 1) at få skabt vækst i Frankrig, så arbejdsløsheden kunne nedbringes og 2) at få gjort op med den europæiske 'austerity'-politik – streng budgetdisciplin, nedskæringer af offentlige ydelser og gradvis afvikling af velfærdsstaterne – der truede med at gøre krisen i midelhavslandene endnu dybere og i sidste ende splitte EU.

Ingen af delene lykkedes. Det blev i 2012 anslået, at en årlig vækst på 1,7 pct. ville gøre det muligt at mindske arbejds-

løsheden, men Frankrig har ikke været i nærheden af sådanne vækstrater; i 2015 var den på 1,1 pct. Opgøret med Wolfgang Schäubles 'austerity' blev også en fiasko, der viste, at det er Tyskland, der bestemmer, hvor skabet skal stå, når det gælder EU's økonomiske politik.

Den socialistiske regering har ikke kunnet levere, og det kunne den borgerlige UMP-regering under præsident Sarkozy heller ikke. For mange minder fransk politik mere og mere om et stormagasin i Sovjetunionens storhedstid – et stormagasin, der ikke har noget at sælge, og hvor man intet kan købe. Alt hvad vælgerne efterspørger er ikke til at opdrive: international anseelse, økonomisk vækst, social sikkerhed, et trygt samfund, velfungerende skoler og universiteter, der kunne gøre social mobilitet mulig.

Den grundlæggende magtesløshed har kastet de regeringsbærende partier ud i en identitets- og legitimitetskrise. Både højre og venstre er berørt, men ikke på samme måde. Det franske socialistparti (PS) gennemlever en historisk identitetskrise. Partiet er splittet mellem en egentlig venstrefløj, der kræver håndfaste sociale tiltag for at imødegå globaliserings skadelige virkninger, og en social-liberal fløj, der kun adskiller sig fra højrefløjen ved lejlighedsvis værdipolitiske tiltag som fx loven om homoseksuelle ægteskaber. Hen imod årtusindskiftet syntes de socialdemokratiske ledere i Europa at vende ryggen til de oprindelige socialdemokratiske værdier – kampen for social retfærdighed gennem offentlig organiseret solidaritet – for at tage en mere liberal drejning. Det var den 'tredje vej', teoretiseret af Anthony Giddens (Anthony Giddens & Tony Blair (1998) *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*. Cambridge, Polity. 1998) og

praktiseret af Tony Blair i Storbritannien, Bill Clinton i USA, Wim Kok i Holland, Gerhard Schröder i Tyskland og Poul Nyrup Rasmussen i Danmark.

Det lykkedes imidlertid ikke de franske socialister at tage det liberale sving sammen med de andre. Den egalitære arv fra revolutionen vejede så tungt på både strukturer og mentalitet, at partiet ikke var i stand til at gennemføre de ønskede liberale reformer. De forskellige tiltag blev mødt af massiv modstand, både i befolkningen og i partiet, og blev taget af bordet. Da subprime-krisen brød ud i 2008, var løbet kørt. De andre venstrefløjspartier havde taget deres liberale drejning nogenlunde ubemærket i ly af opgangstider. I modgangstider er de dobbelt svære at gennemføre, og det er ikke overraskende ikke lykkedes for PS.

Det store borgerlige parti har utroligt nok ikke formået at drage fordel af socialisternes krise. Partiet hed indtil maj 2015 Union pour un Mouvement Populaire (UMP), og efter maj 2015 Republikanerne (Les Républicains - LR). Navneskiftet er symptomatisk for et parti på jagt efter en leder og en strategi. Det kom i stand efter en tre år lang og nærmest selvmorderisk legitimitetskrise, der tog sin begyndelse, da Sarkozy trådte ud af politik efter valgnederlaget til Holland i 2012. Der blev i november 2013 afholdt formandsvalg mellem den hidtidige generalsekretær for partiet, Jean-François Copé, og den tidligere premierminister under Sarkozy, François Fillon.

Dette formandsvalg udviklede sig til en farce, der fik én til at tænke på den gamle vittighed om det korsikanske borgmestervalg, hvor den ene kandidat fik 80 pct. af stemmerne, men alligevel ikke blev valgt til posten, eftersom den anden kandidat fik 120 pct. Der er 213.000

stemmeberettigede medlemmer i UMP, og de delte sig i nøjagtigt to lige store lejre, således at begge kandidater efter valget kunne erklære sig selv for vindere. Optællingen på dagen viste, at Copé havde opnået 50,28 pct. af stemmerne, men det var kun, fordi man havde glemt – eller gemt – stemmesedlerne fra de oversøiske departementer (der er en tidsforskel på 6 timer); med de oversøiske stemmer ville Fillon (vistnok) vinde med et mulhår. Copé blev imidlertid indsat som formand, men aldrig anerkendt af sine modstandere, og partiet var langsomt ved at gå til i interne stridigheder.

Sager om svindel

Stemningen blev ikke bedre af, at partiet er indblandet i en lang række svindelsager. Copé og Sarkozy og en stor del af partiapparatet mistænkes for omfattende svindel i forbindelse med valgkampen i 2012, den såkaldte Bygmalion-affære. Der er ingen tvivl om, at der foreligger strafbare forhold: Ulovlige midler (over 17 millioner euro) er blevet kanaliseret over til Sarkozys valgkamp ved hjælp af falske fakturaer fra et kommunikationsbureau, Bygmalion, med tætte forbindelser til Copé. Det er overordentlig usandsynligt, at de to mænd ikke skulle have vidst, hvad der foregik. Spørgsmålet er, om det kan bevises. Sagen hænger stadig som et damoklessværd over Sarkozy og er et reelt handicap i hans ambitioner om at genvinde præsidentposten 2017.

I juni 2014 blev formandsrodet for meget, og Copé blev sat fra posten og erstattet af et triumvirat, der stod for ledelsen, til Sarkozy, som i mellemtiden er vendt tilbage til politik, vandt formandskabet ved en urafstemning i partiet i december 2014. Sarkozy vandt forholdsvis overlegent, med knap 65 pct. af de afgiv-

ne stemmer, men krisen er ikke slut endnu. Formandsposten i partiet er nemlig kun en affyringsrampe til præsidentvalget – det eneste valg, der for alvor betyder noget i Frankrig. Men her står partiet over for et yderst interessant strategisk valg, for den borgerlige kandidat, der har størst chance for at vinde præsidentposten, er ikke Sarkozy, men Alain Juppé.

En meningsmåling, der blev offentliggjort d. 2. januar 2016, viser at 3 ud af 4 franskmænd foretrækker, at hverken Sarkozy eller Hollande stiller op. 88 pct. af vælgerne ønsker faktisk en generel udskiftning af politikerstanden. Den eneste fremtrædende politiker, som har et flertal bag sig (56 pct.), er Juppé. Det er jo klare tal, men det er alligevel ikke sikkert, at Juppé bliver den borgerlige spidskandidat, for LR udpeger deres kandidat ved et primærvalg, og Sarkozy er måske ikke den mest populære blandt de franske vælgere, men han er klart den mest populære blandt LR's medlemmer. Det bliver reglerne for stemmeret til primærvalget, der kommer til at afgøre sagen – og muligvis præsidentvalget.

Også i Frankrig tales der om, at højrefløjen har vundet værdikampen, men det er uklart, hvad det egentlig er for et højre, der har vundet, for det borgerlige Frankrig er delt i to inkompatible fløje, der kun kan blive enige om, at de ikke er til venstre:

På den ene side en fløj, der står fast på højres traditionelle værdier, og på den anden en fløj, der jubler over de frie markeds kræfters triumf. Sarkozy, der i årevis behændigt har surfet rundt mellem de forskellige strømninger, forsøger nu at bygge bro ved at markedsføre en slags 'autoritær liberalisme' à la Tea Party, men alene spørgsmålet om strategien i forhold til Front National er nok til, at par-

Det politiske landskab i Frankrig har altid været en blanding af revolutionære drømme og bondefornuft, men 'det dybe Frankrig', der før var garant for mådehold, stabilitet og sammenhæng, bidrager nu selv til angsten og forvirringen. Det er, som om fransk politik har mistet sit tyngdepunkt, for det er på landet, at FN står stærkest.

tiet begynder at knage i fugerne. Efter regionalvalget i december smed Sarkozy således næstformanden Nathalie Kosciusko-Morizet ud af partiets direktion, fordi hun var uenig i valgstrategien over for Front National.

Folket mod eliten

Når det kommer til økonomien, er der kun homøopatiske forskelle mellem idéerne til højre og venstre, og den notorisk manglende evne og vilje til at samarbejde hen over midten afslører den politiske kamp som et spil om forbindelser og personlige ambitioner. Det er i denne kontekst, at Front National (FN) er begyndt at udgøre en reel trussel mod det politiske system.

Det er almindeligt anerkendt, at tilslutningen til det højreradikale parti FN direkte kan forstås som en indikator for nationens tilstand: jo højere tilslutning, jo værre går det. Som alle populistiske bevægelser udspringer også FN af desillusion og skuffelse over magthaverne.

Der har altid været mere eller mindre ekstreme højregrupperinger i fransk politik, men tilslutningen ved det sidste valg, regionalvalget december 2015, var på knap 28 pct., og det er uhørt. Det vidner om, at et eller andet afgørende er blevet afsporet i det politiske system. Det politiske landskab i Frankrig har altid været en blanding af revolutionære drømme og bondefornuft, men 'det dybe Frankrig', der før var garant for mådehold, stabilitet og sammenhæng, bidrager nu selv til angsten og forvirringen. Det er, som om fransk politik har mistet

sit tyngdepunkt, for det er på landet, at FN står stærkest.

FN's tilsyneladende uimodståelige fremgang er det helt store tema i fransk politik. FN nøjes ikke med at sættes den politiske dagsorden; partiet er simpelthen blevet den politiske dagsorden. Det er åbenbart, at partiet lukrerer på den generelle afpolitisering af samfundet, et fænomen som man ser ikke blot i Frankrig, men også i Italien og i Norden. Denne afpolitisering manifesterer sig for det første ved en dyb mistillid til samfundets eliter, først og fremmest den politiske elite, men også medier og institutioner, og for det andet ved, at det gamle horisontale skel mellem højre og venstre, der går tilbage til den franske revolution, er blevet så udvisket og meningsløst, at man er på vej tilbage til et endnu ældre vertikalt skel: elite og folk, top og bund, palazzo og piazza, som Francesco Guicciardini definerede i det 16. århundrede. Frankrig er en politisk nation, og derfor rammer fraværet af klare, identificerbare politiske projekter ekstra hårdt.

Front National

Trods den store vælgertilslutning har FN kun haft minimal magt i fransk politik, og derfor kan partiet stadig tage patent på folkets oprør mod eliten. Et genkommende spørgsmål hos de franske kommentatorer er, om stemmerne på FN er rene proteststemmer, eller om det er tilslutningsstemmer.

Det er på den ene side sikkert, at FN samler utilfredse vælgere fra både højre og venstre. Den franske valgforsker

Hervé le Bras karakteriserede det som at købe en lottokupon. Man har prøvet alt andet, men det har ikke virket, så nu satser man som en sidste udvej på noget helt andet. Man regner egentlig ikke med at vinde, men man ved jo aldrig. Det er formentlig en nitte, men man vinder ikke, hvis man ikke satser. Mange af FN's vælgere tænker på den måde. Sandsynligheden for at tabe er større end for at vinde, men det er det sidste skud i boksen.

På den anden side er det lige så sikkert, at FN har forsøgt at stable et troværdigt politisk projekt på benene, og der er stadig flere, der stemmer på FN, fordi de mener, at partiet repræsenterer en nødvendig fornyelse. Partistifteren Jean-Marie le Pen gik ikke efter magten; et protestpartis raison-d'être er at protestere, ikke at regere – i hvert fald ikke lige med det samme. Hans datter, Marine le Pen, der overtog partiet i 2011, er imidlertid af en anden opfattelse; hun vil udfordre de traditionelt regeringsbærende partier i en kamp om magten. Partiet har derfor under Marine le Pen forfulgt en såkaldt normaliseringsstrategi. Det mest markante punkt har været opgøret med det radikale højres traditionelle antisemitisme. Analysen er, at intet parti kan gøre sig håb om indflydelse, hvis det mere eller mindre skjult lufter antisemitiske synspunkter – en af Jean-Marie le Pens specialiteter.

Også på det kønspolitiske har der været udvikling. Der er lagt en effektiv dæmper på homofobien, og partiet er også åbent over for en mere moderne familiestruktur. Det er således bemærkelsesværdigt, at partiet ikke spillede nogen synderlig rolle i højrefløjens første store værdioprør mod Francois Hollande, nemlig de store demonstrationer mod

homoseksuelle ægteskaber (2012-3), skønt de både i udtryk og indhold var ganske tæt på gammelt Front National-hjerteblod. Det var et strategisk valg, der viser to ting: For det første, at FN vil være et moderne parti, der også henvender sig til unge mennesker; for det andet, at det 'moderne' tema er et vigtigt element i partiets anti-muslimske dagsorden. Som man ved, er troende muslimer helt på linje med praktiserende katolikker, når det kommer til kønspolitik.

Jo længere Marine le Pen når på sin lange march mod anstændighed, jo farligere bliver hun for de gamle partier, PS og LR. Ved regionalvalget i december 2015 opnåede FN 28 pct. af stemmerne. Partiet blev slået på strengen denne gang, men varslerne for fremtiden er ikke til at tage fejl af. Det er højst sandsynligt, at Marine le Pen vil kunne gå videre til anden runde af præsidentvalget i 2017. Hvis det sker, vil det vende op og ned på det politiske landskab i Frankrig, også selvom Marine le Pen sandsynligvis taber til sidst, og det vil formentlig betyde enden for et af de traditionelle partier.

Normalt forløber en præsidentkampagne i Frankrig således, at man i første runde er så skarp og så markant som muligt for at tiltrække stemmerne inden for sin egen blok, mens man i anden runde prøver at være konsensual og samlende for at tiltrække stemmer fra den anden blok. Hvis Marine le Pen tager en af pladserne i anden runde, hvad hun formentlig gør, bliver præsidentvalget i virkeligheden afgjort i første runde, hvor det bliver altafgørende for de gamle partier at nå videre til anden runde. Det placerer valgstrategierne i PS og LR foran problemer, der kan minde om cirkelns kvadratur: De skal føre en midtsøgende kampagne, på samme tid som kernevæl-

gerne både til højre og venstre efterspørger mere markante synspunkter. Det øger risikoen for en politisk kakofoni, der kun vil gavne FN endnu mere.

Frankrig efter terror

Den tredobbelte krise – økonomi, institutioner, identitet – er bagtæppet for de terrorhandlinger, der ramte Frankrig i 2015. Man kan ikke forklare radikaliseringen udelukkende med økonomiske forhold, men de skaber en kontekst, hvor sociale problemer bliver etnificerede – eftersom de dårligst stillede er indvandrere – og dernæst gjort religiøse – eftersom de fleste indvandrere er muslimer).

Andre faktorer bidrager til at sætte Frankrig i første linje. Historien vejer stadig tungt, og især forholdet til Algeriet og algeriske franskmænd er kompliceret. Frankrig fører direkte krig mod jihadistiske grupperinger i Sahel. Det stikker ud ved at definere sig som et verdsligt land, og det håndhæver verdsligheden, ligesom det efter karikaturkrisen i 2005 aktivt har forsvaret *Jyllands-Postens* og alle andres ytringsfrihed. Frankrig har også det største og det bedst integrerede muslimske samfund i Europa, men selve størrelsen gør, at selv minoritetsgrupper af radikaliserede unge kan få tilstrækkelig kritisk masse til at gøre skade.

Endelig skyldes angrebet på Frankrig, at den internationale jihadisme har skiftet strategi. I stedet for at gå efter den fjerne fjende, USA, har man vendt sig mod den nære fjende, Europa, der ses som Vestens bløde bug. Det taktiske ræsonnementet er det velkendte: provokation – repression – mobilisering. Målet er at drive en kile ind mellem den muslimske befolkning og resten af samfundet og gøre modsætningsforholdet så stærkt, at der udbryder borgerkrig. Af ovennævnte

te grunde er Frankrig det oplagte sted at prøve denne nye taktik.

Det franske samfund har indtil videre reageret sundt på terrorangrebene. Man har for en tid erindret, at der er vigtige ting i livet end økonomi, og nationen har samlet sig om sine grundlæggende værdier, som man fx så det ved den store march den 11. januar 2015. Uanset utilfredsheden med Hollande, er der enighed om, at han har levet op til sit ansvar som præsident, både efter *Charlie Hebdo* og efter d. 13. november, og man har undgået at de etniske spændinger har udartet.

Tilbage står spørgsmålet om, hvordan man kan bekæmpe terrorisme med retsstatens midler. For samfundet er terrorister en slags hyperforbrydere, for statens magtmidler virker ikke på dem. Grundlaget for al strafferet er, at forbrydere gerne vil nyde gevinsten af deres forbrydelse, og at de i udgangspunktet helst ikke vil slås ihjel. Almindelig strafferet er magtesløs mod folk, der gerne vil dø. I terroristernes egne øjne er de soldater, men de er ikke almindelige soldater, for de overholder bevidst ikke krigens love, deriblandt den fundamentale skelnen mellem militære og civile.

Indenrigspolitisk har svaret i Frankrig været en undtagelsestilstand, der sætter ind, hvor det kan gøre en forskel, nemlig ved at indskrænke potentielle terroristers, men også alle andres, mulighed for at holde noget hemmeligt.

Udenrigspolitisk handlekraft

Udenrigspolitisk er svaret mere bredspektret og skriver sig ind i en generel strategisk nyorientering. Mens præsident Hollande har haft svært ved at gennemføre noget af betydning indenrigspolitisk, har han vist sig overraskende handlekraft-

tig udenrigspolitisk. Det forventes af en socialistisk præsident, at der bliver sat fokus på bløde områder som menneskerettigheder, men det har på ingen måde været tilfældet med Hollande. Han er pragmatiker, han fører realpolitik, og han er ganske effektiv.

Den militære intervention i Mali, operation Serval (2012-), kan tjene til eksempel. Det var en absolut nødvendig operation, risikoen for en terrorstat fyldt med svært bevæbnede jihadister lige syd for Middelhavet, og midt iblandt andre i forvejen skrøbelige stater, var overhængende. Diplomatiisk var den fremragende forberedt: Frankrig havde sikret opbakning fra FN's sikkerhedsråd og fra en enig Afrikanske Union. Militært var den hurtig, effektiv og gennemført forholdsvis beskedne midler. Frankrig er stadig i Mali og er nu militært og humanitært engageret i hele Sahel-bæltet, hvor en række vaklende demokratier understøttes. Frankrig får fuld moralsk opbakning fra NATO og EU, men ikke så meget andet.

Det er, som om der er sket en implicit arbejdsfordeling i forhold til kriserne i Mellemøsten og Nordafrika: Tyskland tager sig af det humanitære, Frankrig tager sig af forsvaret, men hverken i Frankrig eller Tyskland er der udbredt tilfredshed med, at favoritdisciplinen blandt EU-landene er blevet hurtigløb væk fra ansvaret.

Siden 1960'erne har Frankrig arbejdet på at etablere et 'Europæisk forsvar', ikke en egentlig alliance, men et samarbejde, der skulle sikre, at EU for det første havde en stemme i international politik og for det andet en mulighed for at gribe ind. Frankrig er imidlertid konstant løbet ind i det samme paradoks: Den eneste troværdige militærpartner i Europa er Storbritannien, sammen står de to lande

for mere end 50 pct. af Europas forsvarsudgifter. Hvis der skal laves noget seriøst, skal det laves med briterne. På samme tid er briterne utænkelige som politiske partnere. De har fra starten nedlagt veto mod ethvert initiativ i retning af et fælles europæisk forsvar, og siden Irak-krigen har de orienteret sig mere og mere mod en atlantisk neo-isolationisme.

Det virker, som om Frankrig er det eneste EU-land, der har taget bestik af to ellers helt åbenlyse forhold: 1) at meget konkrete trusler hober sig op øst og syd for Europa; 2) at USA er ved at trække sig ud af Europa. Afgørende for Hollandes strategiske tænkning var USA's kovending i Syrien-konflikten i 2013, hvor Frankrig havde lagt sig i sin partners baghjul, men stod alene tilbage, da Obama trak følehornene til sig og indgik en aftale med russerne om Assads kemiske våben.

Institutionerne – FN, NATO, EU – er stadig vigtige rammer for Frankrig; de er bare ikke meget bevendt, når det gælder om at løse konkrete problemer. Derfor er Frankrig begyndt at orientere sig bort fra institutionerne og i retning af mere målrettede og kortvarige koalitioner, som fx den overraskende koalition med Rusland i kampen mod islamisk stat.

Diplomatiets genfødsel

Terrorhandlingerne i 2015 kaster naturligvis et særlig grumt lys over et Frankrig, der er indenrigspolitisk splittet og udenrigspolitisk presset. Politik er blevet et spørgsmål om liv eller død.

Der er imidlertid også gode nyheder. Den vigtigste er, at det internationale diplomati er begyndt at fungere igen. En utilsigtet bivirkning af murens fald i 1989 var, at stater stort set holdt op med at forhandle med hinanden. Den nye multipo-

lære (eller nulpolære) verdensorden har gjort forhandlinger både nødvendige og mulige, og den største succes i 2015 var i den henseende atomaftalen med Iran.

Det franske diplomati, der er det tredjestørste i verden, har også noteret sig en del succeser under Hollande. I forbindelse med indsatsen i Sahel er det lykkedes Frankrig at slippe ud af den neokoloniale skurkerolle og i stedet blive en reel allieret for de afrikanske stater, og forholdet til Frankrigs traditionelle rivaler på det afrikanske kontinent, Nigeria og Sydafrika, er som forvandlet til det bedre. Det er også lykkedes Frankrig at forbedre forholdet til Algeriet uden at sætte forholdet til Marokko over styr, til Saudi-Arabien uden at sætte forholdet til Qatar over styr og til Rusland uden at ødelægge det gode forhold til Tyrkiet. Man kan indvende, at

ingen af disse regimer er særligt sympatiske, men det er netop det, som man har et diplomati til: Det sikrer, at man kan lave aftaler med folk, som man ikke er venner med.

Det mest bemærkelsesværdige vidnesbyrd om det franske diplomatis uomtvistelige 'savoir-faire' er nok indsatsen under COP 21 i Paris, hvor det lykkedes værterne under kyndig ledelse af udenrigsminister Laurent Fabius at få skabt enighed om en fornuftig klimaaftale. Danske embedsmænd kan formentlig sagtens forestille sig, hvor meget behændighed og karakter, det må have krævet.

Det lover – trods alt – godt for fremtiden.

○ ○ ○